UNIUNEA EUROPEANĂ

Proiect finanțat prin Phare

CENTRUL DE RESURSE PENTRU DIVERSITATE ETNOCULTURALĂ

monitorizarea implementării

Cartei europene a limbilor

regionale sau minoritare

2009

Capitolul – Autoritățile administrative și serviciile publice

Introducere

Scopul acestui raport de monitorizare este de a evalua gradul de implementare de către România în domeniul administraţiei publice a prevederilor Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare. Acest raport vizează doar domeniul relaţiilor cu autorităţile administrative care stipulează principiul potrivit căruia vorbitorii limbilor regionale sau minoritare pot interacţiona cu autorităţile utilizând propria lor limbă. De asemenea, conform aceloraşi principii, statul este obligat să asigure competenţele administrative necesare pentru a permite folosirea acestor limbi minoritare în relaţiile administraţiei publice cu cetăţenii vorbitori ai limbilor minoritare în cauză.

1. Cadrul legislativ românesc de garantare a utilizării limbilor minorităţilor naţionale în administraţia publică

Conform art. 9 al Legii nr. 282 din 2007 de ratificare a Cartei, aceasta se aplică în concordanţă cu prevederile Constituţiei României, republicată, cu cele ale Legii administraţiei publice locale nr. 215 din 23 Aprilie 2001[1], republicată, precum şi cu cele ale Convenţiei cadru pentru protecţia minorităţilor naţionale, încheiată la Strasbourg la 1 februarie 1995, ratificată de România prin Legea nr. 33 din 1995.

Legislaţia naţională astfel completează cadrul aplicării prevederilor Cartei. Principalele prevederi ale Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 definesc cadrul privind regimul general al autonomiei locale, precum şi organizarea şi funcţionarea administraţiei publice locale[2]. Astfel, principiul autonomiei se defineşte prin Art. 3, alin. 1, ca fiind dreptul şi capacitatea efectivă a autorităţilor administraţiei publice locale de a soluţiona şi de a gestiona, în numele şi în interesul colectivităţilor locale pe care le reprezintă, treburile publice, în condiţiile legii. Totodată, rezultatul eforturilor susţinute de descentralizare implementate în România este organizarea unui număr considerabil de servicii comunitare şi de utilitate publică la nivelul autorităţilor locale.

Pe cale de consencinţă, în România principiul şi cadrul general al utilizării limbilor minoritare şi regionale este prevăzut în Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001 care stipulează următoarele în articolul 19:

> *În unităţile administrativ-teritoriale în care cetăţenii aparţinând minorităţilor naţionale au o pondere de peste 20% din numărul locuitorilor, autorităţile administraţiei publice locale, instituţiile publice aflate în subordinea acestora, precum şi serviciile publice deconcentrate*

---

[1] Hotărârea Guvernului nr. 1206 din 2001 pentru aprobarea Normelor de aplicare a dispoziţiilor privitoare la dreptul cetăţenilor aparţinând unei minorităţi naţionale de a folosi limba maternă în administraţia publică locală, cuprinse în Legea administraţiei publice locale nr. 215 din 2001.

[2] Art. 2 alin 1: Administraţia publică în unităţile administrativ-teritoriale se organizează şi funcţionează în temeiul principiilor descentralizării, autonomiei locale, deconcentrării serviciilor publice, eligibilităţii autorităţilor administraţiei publice locale, legalităţii şi al consultării cetăţenilor în soluţionarea problemelor locale de interes deosebit.

asigură folosirea, în raporturile cu aceştia, şi a limbii materne, în conformitate cu prevederile Constituţiei, ale prezentei legi şi ale tratatelor internaţionale la care România este parte.

Art. 39 alin. 7 al Legii nr. 215 precizează că în comunele sau oraşele în care cetăţenii aparţinând unei minorităţi naţionale au o pondere de peste 20% din numărul locuitorilor ordinea de zi a şedinţelor Consiliului local se aduce la cunoştinţă publică şi în limba maternă a cetăţenilor aparţinând minorităţii. Iar, art. 42 alin. 2 a aceleiaşi legi stipulează că:

Lucrările şedinţelor se desfăşoară în limba română. În consiliile locale în care consilierii locali aparţinând unei minorităţi naţionale reprezintă cel puţin o cincime din numărul total, la şedinţele de consiliu se poate folosi şi limba maternă. În aceste cazuri se va asigura, prin grija primarului, traducerea în limba română. În toate cazurile, documentele şedinţelor de consiliu se întocmesc în limba română.

Se observă că, deşi în general în raporturile dintre cetăţeni şi autorităţile administraţiei publice locale din România se utilizează limba română (Art. 76. alin. 1), totuşi conform art. 50 în unităţile administrativ-teritoriale în care cetăţenii aparţinând unei minorităţi naţionale au o pondere de peste 20% din numărul locuitorilor hotărârile cu caracter normativ se aduc la cunoştinţă publică şi în limba maternă a cetăţenilor aparţinând minorităţii respective, iar cele cu caracter individual se comunică, la cerere, şi în limba maternă. Mai mult, art. 76, alin. 2, 3 şi 4 prevăd că:

În unităţile administrativ-teritoriale în care cetăţenii aparţinând unei minorităţi naţionale au o pondere de peste 20% din numărul locuitorilor, în raporturile lor cu autorităţile administraţiei publice locale, cu aparatul de specialitate şi organismele subordonate consiliului local, aceştia se pot adresa, oral sau în scris, şi în limba lor maternă şi vor primi răspunsul atât în limba română, cât şi în limba maternă.

În condiţiile prevăzute la alin. (2), în posturile care au atribuţii privind relaţii cu publicul vor fi încadrate şi persoane care cunosc limba maternă a cetăţenilor aparţinând minorităţii respective.

Autorităţile administraţiei publice locale vor asigura inscripţionarea denumirii localităţilor şi a instituţiilor publice de sub autoritatea lor, precum şi afişarea anunţurilor de interes public şi în limba maternă a cetăţenilor aparţinând minorităţii respective, în condiţiile prevăzute la alin. (2).

La nivel de autorităţi ale administraţiei publice locale judeţene prevederile sunt similare celorlalte autorităţi locale. Astfel, Art. 94, alin. 8 prevede că, în judeţele în care cetăţenii aparţinând unei minorităţi naţionale au o pondere de peste 20% din numărul locuitorilor, ordinea de zi a consiliilor judeţene se aduce la cunoştinţă publică şi în limba maternă a cetăţenilor aparţinând minorităţii respective. Iar, prevederile art. 42 alin. 2 şi art. 50 se aplică conform art. 98 care stipulează că dispoziţiile art. 42 - 46, 48 - 52 şi ale art. 54 se aplică în mod corespunzător.

2. Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare – aspecte relevante pentru autoritățile administrative și serviciile publice

2.1 Relevanţa Părţii a II-a, Articolul 7 – Obiective şi principii

Administraţia publică este unul dintre canalele de punere în practică a principiilor enumerate în Partea a II-a a Cartei, însă în lipsa unor formulări explicite, existenței unor indicatori sau a menţionării unor standarde, nu se poate vorbi de o evaluare riguroasă a progreselor implementării acestui set de dispoziţii ale Cartei. Prezentăm în cele ce urmează o serie de informaţii relevante pentru reglementările formulate de Cartă şi câteva comentarii având caracter de observaţii generale.

Chiar dacă principiile Părţii a II-a se aplică pentru toate limbile minoritare sau regionale de pe teritoriul unui stat, ele au relevanţă crescută pentru acele limbi care nu beneficiază de protecţie în baza Părţii a III-a. Este important de menţionat şi faptul că distincţia stipulată prin Cartă în ceea ce priveşte scopul şi tipul protecţiei oferite, prevederile Părţii a II-a şi Părţii a III-a, oferă posibilitatea adaptării principiilor protecţiei limbilor minoritare sau regionale condiţiilor specifice din fiecare stat semnatar.

Dat fiind faptul că o parte a acestor limbi beneficiază de o protecţie extinsă prin intrarea sub incidenţa Părţii a III-a a Cartei, dispoziţiile Părţii a II-a din Cartă au relevanţă în special pentru limbile minoritare sau regionale incluse în tabelul de mai jos.

Tabel 1: Numărul vorbitorilor limbilor minoritare protejate de partea a II-a a Cartei

Nr crt.	Limba minoritară	Numărul de persoane care utilizează această limbă ca limbă maternă
1.	Limba albaneză	484
2.	Limba armeană	721
3.	Limba greacă	4.170
4.	Limba idiş	951
5.	Limba italiană	2.531
6.	Limba macedoneană	588
7.	Limba poloneză	2.690
8.	Limba romani	237.570
9.	Limba ruteană	169
10.	Limba tătară	21.272

Se remarcă discrepanţa între numărul de vorbitori de limbă romani sau tătară şi celelalte limbi minoritare protejate de această parte. Această diferenţă explică şi susţine parţial contestarea deciziei de includere a acestor limbi doar în Partea a II-a. În cazul limbii romani există o polemică la nivel naţional în ceea ce priveşte cadrul de utilizare a limbii. În acest moment limba romani este inclusă în categoria limbilor sub incidenţa prevederilor Părţii a II-a şi, în consecinţă, utilizarea acesteia în relaţiile cetăţenilor cu autorităţilor locale nu este un subiect de discuţie. Principalul argument privind introducerea limbii romani în categoria acestor limbi este lipsa unui caracter teritorial al utilizării limbii, minoritatea romă fiind dispersată geografic. Totuşi, observăm că acest argument al lipsei de caracter teritorial nu este susţinut în întregime de date. Deşi, conform recensământului din 2002, există

un număr de 79 de autorităţi ale administraţiei publice locale unde ponderea cetăţenilor de etnie romă depăşeşte 20% din totalul populaţiei, totuşi utilizarea acestei limbi nu este prescrisă prin lege. De asemenea, există un număr de 12 autorităţi în care ponderea populaţiei de etnie roma ar justifica aplicarea acestei limbi alături de o altă limbă minoritară[3]. Ca urmare, limba romani nu constituie subiect al acestei investigaţii privind aplicarea prevederilor Părţii a III-a a Cartei. Totuşi, vom discuta succint situaţia acestei limbi ca urmare a faptului că s-au identificat autorităţi ale administraţiei publice locale care au adoptat practici de comunicare cu cetăţenii de etnie roma, care sunt similare celor prevăzute în cadrul Legii nr. 215/2001 şi în cazul acestei limbi.

De asemenea, se observă faptul că anumite limbi minoritare, precum cea greacă sau poloneză, nu intră sub incidenţa prevederilor Părţii a III-a a Cartei, deşi există autorităţi ale administraţiei publice locale unde ponderea acestor minorităţi naţionale depăşeşte pragul minim stabilit de 20% din totalul populaţiei. E cazul comunei Izvoarele, din judeţul Tulcea, unde cetăţenii de etnie greacă reprezintă 30,05% din totalul populaţiei; şi limba poloneză în cazul comunei Cacica, din judeţul Suceava, unde cetăţenii de etnie polonă reprezintă 21,67% din populaţie.

Dintre principiile care guvernează Partea a II-a a Carte, o serie dintre acestea sunt relevante şi pentru relaţiile cu administraţia publică locală. Astfel, subparagrafele paragrafului 1 afirmă:

a. recunoaşterea limbilor regionale sau minoritare ca o expresie a bogăţiei culturale;
c. necesitatea unei acţiuni hotărâte pentru promovarea limbilor regionale sau minoritare în vederea salvgardării lor;
d. facilitarea şi/sau încurajarea folosirii oral sau/şi în scris, a limbilor regionale sau minoritare, în viaţa publică sau în viaţa privată;

La baza Cartei se află astfel recunoaşterea limbilor regionale sau minoritare ca o expresie a bunăstării culturale şi implicit recunoşterea nevoii de a se adopta o acţiune hotărâtă de promovare a acestor limbi. Multe dintre statele care s-au angajat prin Cartă protejează şi promovează acum limbi care înainte nici nu erau recunoscute ca parte a moştenirii culturale şi lingvistice a ţării. Ratificarea Cartei în România nu a adus astfel de schimbări până în prezent.

Un principiu de bază al Cartei este că limbile nu trebuie limitate numai la sfera privată. Utilizarea limbilor trebuie, de asemenea, încurajată şi în viaţa publică. Bazându-se pe acest principiu, statul şi autorităţile locale au dezvoltat noi domenii de utilizare a limbii în toate sectoarele vieţii publice, cum ar fi educaţia, administraţia, justiţia, mass-media şi viaţa economică.

---

[3] Include următoarele autorităţi locale: Mişca (Tőzmiske), judeţul Arad; Caţa (Kaca, Katzendorf), judeţul Braşov; Ormeniş (Ürmös, Irmesch), judeţul Braşov; Racoş (Alsórákos, Ratsch), judeţul Braşov; Hăghig (Hídvég, Fürstenberg), judeţul Covasna; Bahnea (Bonyha, Bachnen), judeţul Mureş; Băgaciu (Szászbogács, Bogeschdorf), judeţul Mureş; Crăciuneşti (Nyárádkarácsony), judeţul Mureş; Mica (Mikefalva), judeţul Mureş; Ogra (Marosugra, Ugern), judeţul Mureş; Sânpaul (Kerelőszentpál, Paulsdorf), judeţul Mureş; Vânători (Héjjasfalva, Teufelsdorf, Diwaldsdorf), judeţul Mureş.

Astfel, chiar dacă nu este cerut de Cartă în mod clar, există cazuri de utilizare a limbilor minoritare dintre limbile protejate de Partea a II-a Cartei. În acest sens amintim cazul comunei Izvoarele, unde alături de limba română se foloseşte şi limba greacă, chiar dacă utilizarea acesteia este limitată. Menţionăm de asemenea că populaţia aparţinând comunităţii elene din Izvoarele este peste 20%, ceea ce implică, conform legii administraţiei publice locale, utilizarea în relaţia administraţie publică-cetăţean a limbii elene atât în scris, cât şi oral.

De asemenea, Carta cere statelor să respecte suprafaţa geografică a limbilor regionale sau minoritare, prin subparagraful b: respectarea ariei geografice a fiecarei limbi regionale sau minoritare, în așa fel încât diviziunile administrative existente sau noi să nu constituie un obstacol pentru promovarea respectivei limbi regionale sau minoritare.

În practică, acest principiu este în vigoare şi oferă protecţie de exemplu dacă statele planifică să modifice frontierele administrative în moduri care afectează negativ limbile regionale sau minoritare.

3. Părţile se angajează să promoveze, prin măsuri corespunzătoare, înţelegerea reciprocă între toate grupurile lingvistice ale ţării, îndeosebi acţionând în aşa fel încât respectul, înţelegerea şi toleranţa faţă de limbile regionale sau minoritare să figureze printre obiectivele educaţiei şi instruirii desfăşurate în ţară, şi să încurajeze mijloacele de comunicare în masă să urmărească acelaşi obiectiv.

Spiritul Cartei, favorabil dezvoltării limbilor, caută soluţii pozitive şi constructive pentru dezvoltarea limbilor. Aceasta necesită promovarea înţelegerii reciproce între toate grupurile lingvistice dintr-o ţară, fie ei vorbitori ai limbilor majoritare, fie ai limbilor regionale sau minoritare. Includerea respectului, înţelegerii şi toleranţei în legătură cu limbile se află la baza Cartei. Totuşi, Carta cere în mod clar statelor să interzică orice formă de deosebire nejustificată, excludere, restricţie sau preferinţă în legătură cu utilizarea limbii.

Pe agenda publică nu se poate vorbi de o dezbatere legată de utilizarea limbilor minorităţilor naţionale în administraţia publică. Sondajele de opinie au arătat de-a lungul anilor că există o sensibilitate la nivelul populaţiei faţă de acest subiect. Prin urmare, campanii de informare şi sensibilizare a publicului în legătură cu utilizarea limbilor minoritare în spaţiul public, în mod special în administraţia publică sunt necesare pentru a crea un cadru mai favorabil de aplicare a Cartei.

4. În determinarea politicii faţă de limbile regionale sau minoritare, Părţile se angajează să ia în considerare necesităţile şi dorinţele exprimate de grupurile ce folosesc aceste limbi. Ele sunt incurajate să creeze, dacă este necesar, organe cu rol consultativ asupra tuturor chestiunilor legate de limbile regionale sau minoritare.

Competenţa principală în punerea în practică şi monitorizarea implementării Cartei limbilor regionale şi minoritare revine Departamentului pentru Relaţii Interetnice (DRI) din cadrul Guvernului. Sub coordonarea DRI se află Consiliul Minorităţilor Naţionale (CMN), un organ consultativ al Guvernului, fără

personalitate juridică, care are drept scop asigurarea relaţiilor cu organizaţiile minorităţilor naţionale. CMN este format din reprezentanţi ai organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, reprezentate în Parlamentul României.

Minorităţile naţionale beneficiază de reprezentare parlamentară – atât în baza rezultatelor obţinute în alegeri, în cazul comunităţii maghiare reprezentată prin Uniunea Democrată a Maghiarilor din România, cât şi a unor măsuri afirmative precum locurile rezervate pentru celelalte 19 minorităţi. Prin reprezentarea parlamentară, minorităţilor pot avea un rol important în inițierea de noi politici, precum şi prin definirea modului în care politicile influenţează situaţia limbilor minoritare. Experienţa arată însă că reprezentanţii minorităţilor naţionale, în special a celor mici, nu fac uz suficient de mult de atribuţiile pe care le au la dispoziţie[4], în timp ce rolul Consiliului s-a diminuat treptat în timp, şi în mod corespunzător şi rolul consultativ în relaţie cu Guvernul[5].

2.2. Relevanţa Părţii a III-a, Articolul 10 din Cartă pentru domeniul autorităţilor administrative şi a serviciilor publice

În domeniul autorităţilor administrative şi serviciile publice, din totalul celor 21 măsuri identificate de Articolul 10 al Cartei, România s-a angajat să aplice un număr de 19 paragrafe. Acest număr este considerabil superior numărului minim de paragrafe sau aliniate necesare a fi ratificate conform prevederilor Cartei. Cele două măsuri neaplicate în cazul României sunt:

- Art. 10, paragraful 2 (a) – folosirea limbilor regionale sau minoritare în cadrul administraţiei regionale sau locale, respectiv
- Art. 10, paragraful 4 (a) – traducerea sau interpretarea eventual solicitate.

Ratificarea Cartei a urmărit compatibilitatea cu legislaţia existentă, aplicată deja în România. Legea 282 de ratificare a Cartei identifică limbile minorităţilor naţionale care intră sub incidenţa diferitelor părţi ale Cartei. Ca urmare, la Art. 5 Legea nr. 282 se stipulează că prevederile cuprinse în Partea a III-a Cartei, inclusiv Art. 10, referitoare la domeniul autorităţilor administrative şi serviciile publice, se aplică unui număr de zece limbi minoritare: limba bulgară; limba cehă; limba croată; limba germană; limba maghiară; limba rusă; limba sârbă; limba slovacă; limba turcă; limba ucraineană. Conform Art 4, al Legii 282, în cazul celorlalte zece limbi minoritare sau regionale aplicându-se doar prevederile Părţii a II-a din Cartă.

În tabelul de mai jos redăm, în ordinea numărului de persoane care utilizează limba respectivă, cele zece limbi şi numărul persoanelor care, la recensământul

---

[4] Vezi *Raport privind activitatea reprezentanţilor minorităţilor naţionale în Parlament, 2004-2007*, CRDE, septembrie 2007, www.edrc.ro; Căluşer Monica, "Reprezentarea minorităţilor naţionale pe locurile rezervate în Parlament" în Levente Salat, *Politici de integrare a minorităţilor naţionale din România. Aspecte legale şi instituţionale într-o perspectivă comparată,* CRDE, Cluj-Napoca, 2008.

[5] Vezi Căluşer Monica "Interethnic Bodies in Romania" în *Interethnic Bodies at the Local Level*, Friedrich Ebert Stiftung, Skopje, 2009.

populaţiei din 2002, s-au declarat vorbitoare ale limbii respective, ca limbă maternă:

Tabel 2: Numărul vorbitorilor limbilor minoritare protejate de partea a III-a a Cartei

Nr. crt.	Limba regională sau minoritară	Numărul de persoane care utilizează această limbă ca limbă maternă[6]
1.	Limba maghiară	1.443.970
2.	Limba ucraineană	57.407
3.	Limba germană	44.888
4.	Limba ruso-lipoveană	29.246
5.	Limba turcă	28.115
6.	Limba sârbă	20.411
7.	Limba slovacă	16.027
8.	Limba bulgară	6.735
9.	Limba croată	6.355
10.	Limba cehă	3.381

Tabelul 3 prezintă conform art. 5, al Legii nr. 282, care sunt prevederile Cartei în domeniul administrativ şi serviciile publice pentru fiecare din cele zece limbi indicate în acest sens. Din tabel se observă că prevederile alineatului 1b – referitor la punerea la dispoziţie a formularelor şi a textelor administrative de uz curent pentru populaţie în limbile regionale sau minoritare, sau în versiuni bilingve, precum şi cel al alineatului 1c – privind posibilitatea autorităţilor administrative să intocmească documente într-o limbă regională sau minoritară – se aplică doar în cazul limbilor maghiare şi germane. Aplicarea diferitelor alineate se va discuta separat în cazul fiecărei limbi.

[6] http://www.recensamant.ro/, (accesat la 05.07.2009)

Tabelul 3. Paragrafele sau alineatele selectate dintre prevederile Părţii a III-a a Cartei, în domeniul autorităţilor administrative şi serviciilor publice

a.	Bulgară	Cehă	Croată	Germană	Maghiară	Rusă	Sârbă	Slovacă	Turcă	Ucraineană
i. să vegheze ca autorităţile administrative să utilizeze limbile regionale sau minoritare; sau										
ii. să vegheze ca funcţionarii autorităţilor administrative care asigură relaţia cu publicul să folosească limbile regionale sau minoritare în raporturile lor cu persoanele care li se adresează în aceste limbi; sau	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da
iii. să vegheze ca vorbitorii de limbi regionale sau minoritare să poată prezenta cereri orale sau scrise şi să primească răspunsuri în aceste limbi; sau	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da
iv. să vegheze ca vorbitorii de limbi regionale sau minoritare să poata prezenta cereri orale sau scrise în aceste limbi;	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da
v. să vegheze ca vorbitorii de limbi regionale sau minoritare să poata prezenta că valabil un document întocmit în aceste limbi;	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da
b. să pună la dispoziție formulare și texte administrative de uz curent pentru populație în limbile regionale sau minoritare, sau în versiuni bilingve;				Da	Da					
c. să permita autorităților administrative să întocmească documente într-o limba regională sau minoritară.				Da	Da					
2. În ceea ce privește autoritățile locale și regionale din zonele locuite de un numar de vorbitori de limbi regionale sau minoritare în care se justifică măsurile specificate mai jos, Părtile se angajează să permita și/sau să încurajeze:										
a. folosirea limbilor regionale sau minoritare în cadrul administrației regionale sau locale;										
b. posibilitatea pentru vorbitorii de limbi regionale sau minoritare de a prezenta cereri orale sau scrise în aceste limbi;	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da
c. publicarea de către autoritățile regionale a textelor oficiale și în limbile regionale sau minoritare;	Da	Da		Da	Da					
d. publicarea de către autoritățile locale a textelor oficiale și în limbile regionale sau minoritare;	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da
e. folosirea de către autoritățile regionale a limbilor regionale sau minoritare în dezbaterile din Consiliile lor, fără a exclude, totuși, folosirea limbii (-lor) oficiale a (ale) statului;	Da	Da		Da	Da				Da	Da
f. folosirea de către autoritățile locale a limbilor regionale sau minoritare în dezbaterile din Consiliile lor, fără a exclude, totuși, folosirea limbii (-ilor) oficiale a (ale) statului;	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da
g. folosirea sau adoptarea, dacă este cazul alături de denumirea în limba (-ile) oficială (-ale), a formelor tradiționale și corecte ale toponimiei în limbile regionale sau minoritare.	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da
3. În ceea ce privește serviciile publice asigurate de către autoritățile administrative sau de către alte persoane care acționează în cadrul competenței acestora Părțile contractante se angajează, în zonele în care limbile regionale sau minoritare sunt folosite, în funcție de situația fiecarei limbi și în măsura în care acest lucru este posibil										
a. să vegheze ca limbile regionale sau minoritare să fie folosite în cadrul serviciilor publice; sau	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da
b. să permita vorbitorilor de limbi regionale sau minoritare să formuleze cereri și să primească răspunsul în aceste limbi; sau	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da
c. să permită vorbitorilor de limbi regionale sau minoritare să formuleze cereri în aceste limbi.	Da	Da		Da	Da				Da	Da
4. În vederea aplicării dispozițiilor paragrafelor 1, 2 si 3 pe care le-au acceptat, Părțile se angajează să ia una sau mai multe dintre măsurile ce urmează:										
a. traducerea sau interpretarea eventual solicitate;										
b. alegerea și, daca este cazul, formarea unui numar suficient de funcționari și alți agenți publici;	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da
c. satisfacerea, în masura în care este posibil, a cererilor agentilor publici care cunosc o limba regionala sau minoritara de a fi repartizați în zona în care aceasta limba este folosita.	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da
5. Părțile se angajează să permită, la cererea celor interesați, folosirea sau adoptarea de patronime în limbile regionale sau minoritare.	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da

Deşi cadrul general de reglementare a protecţiei şi utilizării limbilor minorităţilor naţionale este conferit de legislaţia naţională, totuşi ratificarea Cartei implică anumite completări, în primul rând, procedurale. Astfel, principala noutate adusă statutului limbilor regionale sau minoritare prin ratificarea Cartei, în cazul României, constă în dubla protecţie de care utilizarea acestor limbi beneficiază. Adică, limitarea posibilităţii modificării statutului limbilor minoritare prin revizuirea prevederilor legislaţiei naţionale adoptate. Totodată, Carta, ca un instrument european de garantare a protecţiei limbilor minoritare şi regionale, oferă cadrul unei analize comparate utilizând criterii identice sau similare, în funcţiie de paragrafele ratificate de anumite ţări. Mai mult, raportarea periodică din partea statului cu privire la aplicarea prevederilor Cartei asumate de fiecare ţară, conferă procesului de protecţie a limbilor un caracter dinamic şi determină o preocupare permanentă din partea autorităţilor naţionale. Ratificarea Cartei nu a fost urmată însă de vreo schimbare legislativă relevantă în domeniul administraţiei publice, tocmai pentru că legea administraţiei publice locale a fost considerată acoperitoare.

Aplicarea prevederilor privind utilizarea limbilor minorităţilor naţionale este limitată la acele autorităţi ale administraţiei publice locale şi instituţii aflate în subordinarea acestora unde ponderea cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale depăşeşte 20% din numărul total al locuitorilor[7]. Datele periodice ale recensământului constituie baza pentru identificarea autorităţilor administraţiei publice locale în care ponderea vorbitorilor de limbi ale minorităţilor naţionale depăşeste 20%. În România, autorităţile administraţiei publice locale se organizează la nivel de comune, oraşe şi municipii şi autorităţile administraţiei publice de la nivel judeţean. Conform rezultatelor Recensământului din 2002 în cazul a 341, adică 11,55%, din totalul de 2.952 de autorităţi ale administraţiei publice locale din România se aplică prevederile referitoare la utilizarea celor zece limbi ale minorităţilor naţionale. Totodată, în cazul a şase judeţe, din cele 42 de judeţe ale țării, ponderea cetăţenilor de etnie maghiară depăşeşte pragul de 20%, fiind astfel singura limbă a minorităţii naţionale în cazul căreia prevederile referitoare la utilizarea limbilor minorităţilor naţionale se aplică şi la nivelul acestor unităţi ale administraţiei publice locale. Aceste judeţe sunt: Bihor, Covasna, Harghita, Mureş, Satu Mare şi Sălaj.

Tabelul 4 prezintă sintetic numărul unităţilor administraţiei publice locale din România în cazul cărora prevederile Cartei se aplică celor zece limbi.

[7] Este de remarcat faptul că aceleaşi prevederi sunt valabile şi în cazul serviciilor publice deconcentrate.

Tabelul 4. Autorităţi publice locale pentru care se aplică prevederile Cartei

	Comune, oraşe, municipii		Judeţe	
	Număr	%	Număr	%
Bulgară	1	0.29	0	0
Cehă	3	0.87	0	0
Croată	2	0.58	0	0
Germană	4	1.17	0	0
Maghiară	304	88.63	6	14,29
Rusă	8	2.33	0	0
Sârbă	3	0.87	0	0
Slovacă	5	1.46	0	0
Turcă	1	0.29	0	0
Ucraineană	14	4.08	0	0
Total	341	11,55	6	14,29
Total autorităţi	2952	100	42	100

Observăm că există patru autorităţi ale administraţiei publice locale[8] în care se prevede utilizarea a două limbi ale minorităţilor naţionale, şi niciuna în care s-ar aplica trei limbi ale minorităţilor naţionale. Autorităţile administraţiei publice locale unde ponderea cetăţenilor de aparţinând minorităţilor naţionale depăşeşte 20% din totalul populaţiei sunt următoarele: Cetatea de Baltă (Küküllővár), judeţul Alba; Covăsînţ (Kovászi), judeţul Arad; Mişca (Tőzmiske), judeţul Arad; Davideşti, judeţul Argeş; Dragoslavele, judeţul Argeş; Corbasca (Korbászka), judeţul Bacău; Parava, judeţul Bacău; Valea Seacă, judeţul Bacău; Batăr (Feketebátor), judeţul Bihor; Drăgeşti (Drágcséke), judeţul Bihor; Ineu (Köröskisjenő), judeţul Bihor; Lugaşu de Jos (Alsólugos), judeţul Bihor; Budacu De Jos (Szászbudak), judeţul Bistriţa-Năsăud; Petru Rareş (Retteg), judeţul Bistriţa-Năsăud; Buneşti (Szászbuda), judeţul judeţul Braşov; Caţa (Kaca), judeţul judeţul Braşov; Comana (Alsókomána), judeţul judeţul Braşov; Jibert (Zsiberk), judeţul Braşov; Măieruş (Szászmagyarós), judeţul Braşov; Ormeniş (Ürmös), judeţul Braşov; Racoş (Alsórákos), judeţul Braşov; Şinca (Ósinka), judeţul Braşov; Şoarş (Sáros), judeţul Braşov; Ticuşu (Szásztyúkos), judeţul Braşov; Ungra (Ugra), judeţul Braşov; Calvini, judeţul Buzău; Ticvaniu Mare (Nagytikvány), judeţul Caraş-Severin; Curcani, judeţul Călăraşi; Frumuşani, judeţul Călăraşi; Oraş Budeşti, judeţul Călăraşi; Hăghig (Hídvég), judeţul Covasna; Vâlcele (Előpatak), judeţul Covasna; Cojasca, judeţul Dâmboviţa; Potlogi, judeţul Dâmboviţa; Bârca, judeţul Dolj; Calopăr, judeţul Dolj; Caraula, judeţul Dolj; Cerăt, judeţul Dolj; Lipovu, judeţul Dolj; Negoi, judeţul Dolj; Sălcuţa, judeţul Dolj; Vârtop, judeţul Dolj; Brăhăşeşti, judeţul Galaţi; Armăşeşti, judeţul Ialomiţa; Lungani, judeţul Iaşi; Ştefăneştii De Jos, judeţul Ilfov; Gârla Mare, judeţul Mehedinţi; Gruia, judeţul Mehedinţi; Punghina,

[8] Cele patru autorităţi sunt: Suplacu de Barcău (Berettyószéplak), judeţul Bihor, unde cetăţenii aparţinând minorităţii nationale maghiare reprezintă 34,23% şi slovacii care reprezintă 20,26% din totalul populaţiei locale. Celelalte trei autorităţi sunt situate în judeţul Satu Mare (Szatmár), iar aceastea sunt Foieni (Mezőfény), cu 55,53% maghiari şi 41,60% germanii; Petreşti (Mezőpetri) cu 47,18% maghiari şi 31,49% germani; şi Urziceni (Csanálos) cu 68,06% maghiari şi 22,47% germani din totalul populaţiei.

judeţul Mehedinţi; Bahnea (Bonyha), judeţul Mureş; Băgaciu (Szászbogács), judeţul Mureş; Beica De Jos (Alsóbölkény), judeţul Mureş; Crăciuneşti (Nyárádkarácsony), judeţul Mureş; Fărăgău (Faragó), judeţul Mureş; Mica (Mikefalva), judeţul Mureş; Ogra (Marosugra), judeţul Mureş; Petelea (Petele), judeţul Mureş; Sânpaul (Kerelőszentpál), judeţul Mureş; Vânători (Héjjasfalva), judeţul Mureş; Viişoara (Csatófalva), judeţul Mureş; Zagăr (Zágor), judeţul Mureş; Grădinari, judeţul Olt; Socond (Nagyszokond), judeţul Satu-Mare; Terebeşti (Krasznaterebes), judeţul Satu-Mare; Agrij (Felsőegregy), judeţul Sălaj; Dragu (Drág), judeţul Sălaj; Sânmihaiu Almaşului (Almásszentmihály), judeţul Sălaj; Bazna (Bázna), judeţul Sibiu; Biertan (Berethalom), judeţul Sibiu; Brateiu (Baráthely), judeţul Sibiu; Brădeni (Hégen), judeţul Sibiu; Laslea (Szászszentlászló), judeţul Sibiu; Mihăileni (Sálfalva), judeţul Sibiu; Moşna (Muzsna), judeţul Sibiu; Târnava (Nagyekemező), judeţul Sibiu; Vurpăr (Vurpód), judeţul Sibiu; Valea Moldovei, judeţul Suceava; Buzescu, judeţul Teleorman; şi Slobozia Bradului, judeţul Vrancea.

Efectul introducerii principiului prezenţei minime – adică cel puţin 20% din locuitorii fiecărei autorităţi publice locale să se declare aparţinători la unul dintre cele zece grupuri ale minorităţilor naţionale – ca prag pentru asigurarea folosirii limbilor minorităţilor naţionale în administraţia publică locală, este că doar o parte a celor aparţinătoare acestor grupuri beneficiază de facilitatea oferită de legislaţia în vigoare. Tabelul 5, de mai jos, prezintă rata de acoperire în cazul celor zece limbi relevante, precum şi în cazul limbii romani. Este de observat că maghiarii sunt pe departe cel mai larg grup, urmat de romi.

Tabelul 5. Gradul de cuprindere a populaţiei vorbitoare de limbi regionale şi minoritare

	Se aplică		Nu se aplică		Total	
	Număr	%	Număr	%	Număr	%
Bulgară	2.950	36,76	5.075	63,24	8.025	100
Cehă	1,467	37,22	2.474	62,78	3.941	100
Croată	5.581	81,99	1.226	18,01	6.807	100
Germană	1.686	2,82	58.078	97,18	59.764	100
Maghiară	1.062.417	74,20	369.417	25,80	1.431.807	100
Rusă	14.878	41,57	20.913	58,43	35.791	100
Sârbă	3.847	17,05	18.714	82,95	22.561	100
Slovacă	7.572	43,96	9.654	56,04	17.226	100
Turcă	1.316	4,10	30.782	95,90	32.098	100
Ucraineană	40.308	65,97	20.790	34,02	61.098	100
Subtotal	1.139.075	69,13	518.412	30,87	1.679.118	100
Romani	81.931	15,31	453.209	84,69	531.065	100

Prin efect, adoptarea principiului ponderii relative a vorbitorilor de limbi ale minorităţilor naţionale la cea a populaţiei totale, la nivelul autorităţilor administraţiei publice locale, favorizează cu preponderenţă zonele rurale cu o concentrare relativ redusă a populaţiei. De exemplu, în cazul limbii cehe concentrarea vorbitorilor limbii într-un număr redus de comunităţi are ca efect cuprinderea populaţiei într-o proporţie de aproape 82%, cea mai ridicată din

rândul celor zece limbi. În contrast, populaţia vorbitoare de limbă germană fiind dispersată geografic aplicarea prevederilor legale cuprinde sub 3% din grupul respectiv. Este, de asemenea, de remarcat faptul că 43,78% din totalul populaţiei vorbitoare de limba maghiară, care nu beneficiază de avantajul utilizării limbii materne în relaţiile cu autorităţile locale se află concentrată în şase centre urbane de importanţă regională şi constituie unele din cele mai mari comunităţi maghiare din România. Astfel, menţionăm cazul comunităţii maghiare din municipiul Cluj-Napoca unde numărul vorbitorilor de limbă maghiară este de 60.287, ceea ce reprezentă 18,96% din totalul populaţiei urbei, reprezentând cel de-al doilea centru, după Târgu Mureş, în ceea ce priveşte numărul absolut al populaţiei de etnie maghiară din România. Cazul municipiului Cluj-Napoca este urmat de cel al municipiului Timişoara cu 24.287 etnici maghiari (reprezentând 7,65% din populaţia totală), al municipiului Braşov cu 23.176 etnici maghiari (8,14%), al municipiului Arad cu 22.492 etnici maghiari (13,01%), al municipiului Baia Mare 20.466 etnici maghiari (14,84%) şi cel al municipiului Zalău cu 11.016 etnici maghiari (17,51%). Astfel, o scădere la 10% a procentului de aplicare a principiului utilizării limbilor minoritare în administraţie ar creşte semnificativ numărul beneficiarilor acestor prevederi, precum şi ar extinde posibilităţile de utilizare a respectivelor limbi în spaţiul public.

În concluzie, în ceea ce priveşte asigurarea de către autorităţile administrative a cadrului general privind utilizarea limbilor regionale sau minoritare putem considera că, în România, există un cadru legislativ coerent care permite aplicarea principiilor de bază ale Cartei. Astfel, există cadrul pentru ca funcţionarii să folosească limbile minoritare în relaţia cu publicul. De asemenea, în baza aceluiaşi cadru, vorbitorii de limbi minoritare pot prezenta cereri orale sau scrise şi pot primi răspunsuri în aceste limbi. De asemenea, vorbitorii de limbi minoritare să poată prezenta ca valabil un document întocmit în aceste limbi.

Dată fiind încorporarea acestor principii în legislaţia naţională, se impune discutarea măsurii în care ele sunt aplicate la nivelul autorităţilor publice locale.

Metodologia aplicată

În vederea evaluării gradului de implementare a predeverilor Cartei de către România, în ceea ce priveşte domeniul autorităţilor administrative şi serviciilor publice, Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală (CRDE) a elaborat şi transmis un chestionar (chestionarul este inclus în anexa 1) unui număr total de 407 de autorităţi publice locale (comune, oraşe, municipii) din România. Aceste autorităţi publice locale au fost selectate din totalitatea autorităţilor publice locale din România în baza rezultatelor recensământului populaţiei din anul 2002, iar singurul criteriul de selecţie a fost acela ca aceste autorităţi să aibă cetăţeni vorbitorii ai unei limbi minoritare cu o pondere de cel puţin 20% din numărul total al locuitorilor[9] şi astfel autorităţile fiind vizate pentru aplicarea prevederilor capitolul III al Cartei în ceea ce priveşte domeniul administrativ şi cel al serviciilor publice. Răspunsurile reprezentanţilor autorităţilor publice la

[9] Chestionarul a fost trimis şi unui număr de 65 de autorităţi administrative în care ponderea populaţiei rome depăşeşte 20% din totalul populaţiei.

chestionarul transmis de CRDE constituie baza empirică principală care stă la baza prezentei evaluări la nivel naţional a modului în care prevederile ratificate în domeniul autorităţilor administrative şi serviciile publice sunt aplicate la nivel local.

Din totalul de 407 de chestionare trimise s-a primit răspuns, prezentat în Tabelul 6, din partea a 214 autorităţi publice locale, ceea ce reprezintă o rată de răspuns de 52,58%. Este de menţionat faptul că în afară de cele zece limbi[10] – stipulate de Art. 5 Legea nr. 282 conform căruia prevederile cuprinse în partea a III-a Cartei, inclusiv cele aflate sub incidența Art. 10, referitor la domeniul autorităţilor administrative şi serviciile publice, se aplică doar acestora – în cadrul studiului ne referim şi la cazul limbi romani. Astfel, sub-eşantionul pentru autorităţile publice locale în cazul cărora populaţia vorbitoare de limba romani este de cel puţin 20% este de 65 autorităţi, iar rata de răspuns în cazul acestui sub-eşantion este de 38,46%. În contrast, rata de răspuns, în cazul celor zece limbi, unde dintr-un total de 342 de autorităţi publice locale au răspuns solicitării noastre un număr de 183, este de 53,51%.

Tabelul 6. Rata de răspuns, în funcție de limba vorbită

	Comune, oraşe, municipii		Răspunsuri primite	
	Număr	%	Număr	%
Bulgară	1	0,29	1	100,00
Cehă	3	0,88	1	33,30
Croată	2	0,58	0	0
Germană	4	1,17	3	50
Maghiară	304	88,89	163	53,62
Rusă	8	2,34	3	37,50
Sârbă	3	0,88	0	0
Slovacă	5	1,46	3	60,00
Turcă	1	0,29	1	100,00
Ucraineană	14	4,09	7	42,86
Subotal	342	100,00	183	53,51
Romani	65	15,97	25	38,46
Total	407	100,00	214	52,58

Pentru a evita generalizarea greşită, dat fiind că ponderea răspunsurilor primite în cazul limbii maghiare reprezintă 90,17% din totalul răspunsurilor primite, analiza se va efectua tratând acest grup separat. Se va proceda într-un mod similar şi în cazul limbii romani. Analiza răspunsurilor primite din partea reprezentanţilor autorităţilor publice locale se doreşte a fi una orientativă pentru modul în care prevederile legislative şi cele ale Cartei sunt aplicate la nivelul autorităţilor în cauză. Totuşi, este important de menţionat faptul că rata răspunsurilor obţinute nu permite formularea unei generalizări la nivelul tuturor autorităţilor publice din România.

[10] Limbile enumerate fiind: limba bulgară; limba cehă; limba croată; limba germană; limba maghiară; limba rusă; limba sârbă; limba slovacă; limba turcă; limba ucraineană.

Pe lângă aplicarea chestionarului menționat, echipa de cercetare a realizat şi 14 interviuri cu reprezentanţi ai autorităţilor publice locale în care ponderea vorbitorilor de limbi minoritare depăşeşte pragul minim de 20%. Interviurile au fost realizate în aşa fel încât fiecare limbă dintre cele prevăzute a fi aplicate principiile din domeniul administrativ să fie incluse. Mai mult, s-au realizat şi interviuri cu organele responsabile pentru supravegerea şi promovarea implementării legislaţiei, cum ar fi Instituţia Prefectului. Dat fiind că Instituţia Prefectului are un rol central în vegherea ca autorităţile administrative să utilizeze limbile minoritare s-au realizat şase interviuri şi cu reprezentanţii acestei instituţii. Scopul acestor interviuri a fost în primul rând acela de a discuta contextul local al aplicării paragrafelor asumate în domeniul autorităţilor administrative şi serviciile publice. Totodată, la nivelul unui judeţ unde s-ar motiva aplicarea principiilor din domeniul administrativ şi organelor deconcentrate de stat s-a verificat dacă există inscripţii bilingve respectiv, informaţii de interes public afişate şi în limba minorităţii.

Rezultatele monitorizării

Un aspect relevant al implementării prevederilor Cartei în domeniul autorităţilor şi serviciilor publice îl constituie mecanismul de control al respectării de către autorităţi a prevederilor legale. În acest sens, un prim paragraf prezintă angajamentul de a veghea la posibilitatea utilizării limbilor minoritare în relaţia cetăţeanului cu administraţia publică:

În circumscripţiile administrative ale statului locuite de un număr de vorbitori de limbi regionale sau minoritare, care justifică măsurile specificate mai jos, şi în funcţie de situatia fiecarei limbi, Părţile se angajează, în măsura în care este posibil:

ii. să vegheze ca funcţionarii autorităţilor administrative care asigură relaţia cu publicul să folosească limbile regionale sau minoritare în raporturile lor cu persoanele care li se adreseaza în aceste limbi; sau
iii. să vegheze ca vorbitorii de limbi regionale sau minoritare să poată prezenta cereri orale sau scrise şi să primească răspunsuri în aceste limbi; sau
iv. să vegheze ca vorbitorii de limbi regionale sau minoritare să poată prezenta cereri orale sau scrise în aceste limbi;
v. să vegheze ca vorbitorii de limbi regionale sau minoritare să poată prezenta ca valabil un document întocmit în aceste limbi;

Aceste prevederi sunt relevante, pentru că ele presupun un mecanism de monitorizare continuă şi remediere a eventualelor disfuncţii în aplicarea Cartei în domeniul administraţiei publice. Instituţia care are competenţe în acest sens este Instituţia Prefectului. Conform monitorizării efectuate, o parte din aceste instituţii fac monitorizări, însă de cele mai multe ori acestea sunt determinate de evaluări ministeriale, şi în măsură mai mică de rolul de garant al aplicării legii. Lipsa unei monitorizări atente a implementării prevederilor privind utilizarea limbilor minoritare în administraţia publică induce ideea relevanţei scăzute a acestei legislaţii, reflectată în practică prin neaplicarea sau aplicarea parţială a prevederilor legale.

De asemenea, un alt angajament se referă la utilizarea de formulare şi texte administrative bilingve: *b. să pună la dispoziţie formulare şi texte administrative de uz curent pentru populaţie în limbile regionale sau minoritare, sau în versiuni bilingve.*
Acest articol a fost adoptat doar pentru limba maghiară şi pentru limba germană. În cazul formularelor folosite în administraţia publică, există un proiect derulat de Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale care a avut ca rezultat versiunea în limba maghiară a formularelor celor mai utilizate de administraţia publică, însă nu a existat un proiect similar şi pentru limba germană. Proiectul fiind de dată recentă, nu avem informaţii privind gradul de utilizare de către administraţia publică a acestor formulare.

Litera c. paragrafului 1 prevede de asemenea posibilitatea ca autorităţile administrative să întocmească documente într-o limbă regională sau minoritară. Din nou, acest subparagraf a fost adoptat doar pentru limba germană şi maghiară. Această prevedere trebuie reconciliată cu legislaţia care prevede alcătuirea de documente doar în limba română.

Conform paragrafului 2, subparagraful b, adoptat de România pentru toate cele zece limbi menţionate în legislaţia naţională, vorbitorii de limbi regionale sau minoritare pot prezenta cereri orale sau scrise şi pot să primească răspunsuri în aceste limbi:

b. posibilitatea pentru vorbitorii de limbi regionale sau minoritare de a prezenta cereri orale sau scrise în aceste limbi;

Graficul 1 prezintă situaţia cererilor scrise şi orale în limbile minoritare în localităţile minorizate. Din acest grafic observăm existenţa unor diferenţe importante în ceea ce priveşte posibilitatea formulării unor cereri sub formă orală sau scrisă. În cazul cererilor orale acest lucru este posibil în cazul a 78,71% din autorităţi publice locale, iar sub formă scrisă în cazul a 65,5% din autorităţi.

Graficul 1. Vorbitorii de limbi regionale, minoritare pot prezenta cereri orale sau scrise

Graficul 1.a. Cereri orale **Graficul 1.b. Cereri scrise**

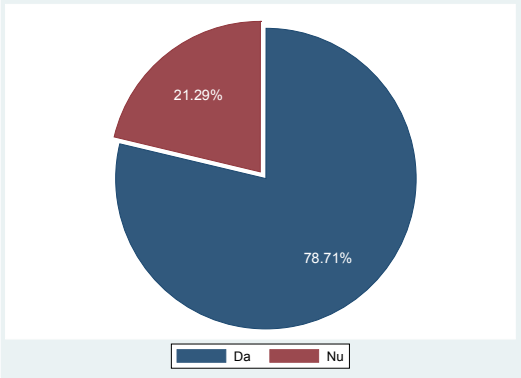

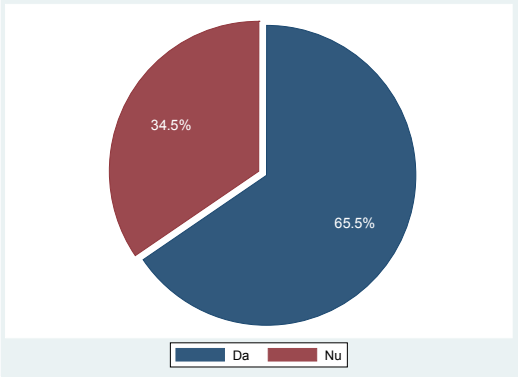

Din analiza distribuţiei posibilităţii formulării de cereri orale observăm că acest lucru este posibil în peste 91% din autorităţile publice locale respondente în cazul limbii maghiare şi 71% în cazul celorlalte limbi (tabelul 7). În contrast, în baza răspunsurilor primite, acest lucru este posibil în doar 8% din autorităţile publice locale unde populaţia vorbitoare de limba romani depăşeşte pragul minim stabilit de 20%. Principalul motiv invocat este acela al lipsei cererilor formulate în aceste limbi. Este de remarcat faptul că acest motiv a fost invocat şi de 68,75% din autorităţi în cazul limbii romani. Acelaşi motiv apare şi în cazul a 86,67% de autorităţi cu o populaţie de peste 20% vorbitoare de limbă maghiară şi 33% în cazul celorlalte limbi.

Tabelul 7. Cereri orale din partea vorbitorilor de limbi minoritare

	Maghiară	Altele	Romani	Total
Da	145 91,19 90,06	12 7,55 70,59	2 1,26 8,33	159 100,00 78,71
Nu	16 37,21 9,94	5 11,63 29,41	22 51,16 91,67	43 100,00 21,29
Total	161 79,70 100,00	17 8,42 100,00	24 11,88 100,00	202 100,00 100,00

În cazul cererilor scrise diferenţele între categorii rămân comparabil similare. Însă, este de observat faptul că posibilitatea de a prezenta cereri scrise, în comparaţie cu posibilitatea de a prezenta cereri orale, este considerabil mai mică. Astfel, dacă în cazul limbii maghiare formularea de cereri orale este posibilă în cazul a 90% din autorităţi publice locale, în cazul cererilor scrise acesta scade la 77,50% din autorităţi. În cazul celorlalte limbi, cererile scrise în limbi ale minorităţilor se pot prezenta în cadrul a 35% din autorităţi, ceea ce reprezintă jumătate faţă de numărul autorităţilor în care e posibilă prezentarea

cererilor orale. Chiar şi în cazul limbii romani observăm o scădere, existând, de fapt, o singură autoritate publică în care acest lucru este posibil. Este de subliniat faptul că lipsa solicitărilor scrise, similar solicitărilor orale, este invocată ca fiind principalul motiv pentru lipsa acestui serviciu. Adică, în 93% de cazuri în privinţa limbii maghiare, 78% în cazul celorlalte limbi, şi 62,50% în cazul limbii romani.

De asemenea, în cazul unora dintre limbile minoritare, precum limba rusă, comunitatea utilizează în mod frecvent limba în comunicarea orală în viaţa de zi cu zi, însă abilităţile de scris şi citit în această limbă sunt scăzute în rândul populaţiei. Acest fapt are consecinţe asupra folosirii în scris a limbii în cererile adresate autorităţilor locale.

Tabelul 8. Cereri scrise de către vorbitorii de limbi minoritare, distribuţia pe limbi

	Maghiară	Altele	Romani	Total
Da	124 94,66 77,50	6 4,58 35,29	1 0,76 4,35	131 100,00 65,50
Nu	36 52,17 22,50	11 15,94 64,71	22 51,88 95,65	69 100,00 34,50
Total	160 80,00 100,00	17 8,50 100,00	23 11,50 100,00	200 100,00 100,00

România s-a angajat să permită şi/sau să încurajeze publicarea de către autorităţile publice locale a textelor oficiale în cazul limbii bulgare, cehe, germane şi maghiare: *d. publicarea de catre autorităţile locale a textelor oficiale şi în limbile regionale sau minoritare*. Conform răspunsurilor primite (graficul 2), în afara limbii maghiare, în niciuna dintre celelalte trei limbi nu se publică ordinea de zi a şedinţelor Consiliilor locale. Însă, chiar şi în cazul limbii maghiare acest lucru se întâmplă în cazul a aproximativ 55% din autorităţi publice locale. Printre principalele motive invocate de respondenţi pentru rata scăzută a publicării textelor oficiale în limbile minoritare, de către autorităţile publice locale, este acela al inexistenţei personalului la nivelul primăriei, care ar cunoaşte limbile respective. Alte motive, de asemenea des menţionate de respondenţi includ cunoaşterea limbii române de către populaţie, lipsa cunoaşterii limbii literare în limbile minoritare sau lipsa oricărei solicitări în acest sens.

Graficul 2. Publicarea ordinii de zi a şedinţelor consiliilor locale în limba maghiară

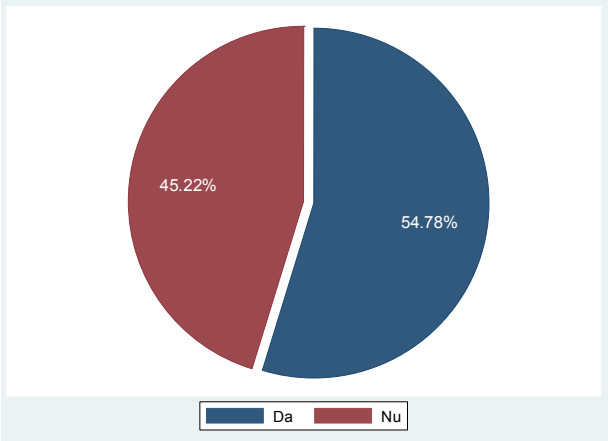

O situaţie similară se observă şi în cazul publicării hotărârilor individuale, precum şi hotărârilor Consiliului Local, ambele fiind publicate şi în limba maghiară în cazul a 52% din autorităţi publice locale. În ceea ce priveşte publicarea anunţurilor de interes public se observă că ponderea autorităţilor publice locale creşte semnificativ faţă de cele discutate în prealabil. Astfel, se observă că aproape 61% din autorităţi publică astfel de anunţuri şi în aproximativ jumătate din aceste autorităţi toate anunţurile sunt publicate şi în limba maghiară. Totuşi, este de remarcat faptul că şi aceste anunţuri se publică cu preponderenţă în cazul limbii maghiare (74,53%) şi doar în 11% din cazuri în celelalte trei limbi. Mai mult, în cazul limbii romani doar o singură autoritate publică locală a menţionat publicarea unor astfel de anunţuri. Principalul motiv invocat de către respondenţi pentru neaplicarea anunţurilor publice şi în limbile regionale sau ale minorităţilor naţioanale este acela al lipsei de solicitări în acest sens, adică 83,3%. De remarcat faptul că publicarea acestor anunţuri în limbile minoritare nu este condiţionată în legislaţie de solicitarea din partea pupulaţiei. Mai mult, o parte a reprezentanţilor administraţiilor publice intervievaţi consideră deosebit de relevant acest instrument în comunicarea cu cetăţeanul, în special în oferirea de informaţii legate de starea vremii, avertizări meteo, organizarea în cazul inundaţiilor etc.

Graficul 3. Publicarea anunţurilor de interes public în limbile minoritare

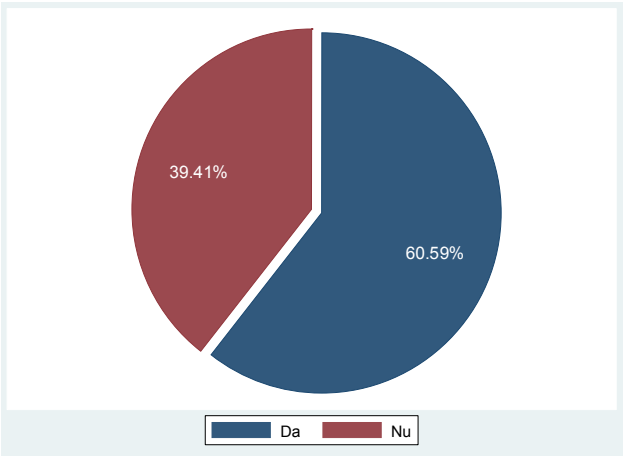

Nu în ultimul rând menţionăm publicarea şi/sau remiterea către organe media a anunţurilor de utilitate publică de către autorităţile locale, raportat cu preponderenţă în cazul limbii maghiare (47,83%).

Graficul de mai jos prezintă răspunsurile oferite de către reprezentaţii autorităţilor publice locale la întrebarea privind organizarea şedinţelor de Consiliu Local în limbi regionale sau minoritare. Carta prevede *„folosirea de către autorităţile locale a limbilor regionale sau minoritare în dezbaterile din Consiliile lor, fara a exclude, totusi, folosirea limbii (-lor) oficiale a (ale) statului”.*

Se observă că din totalul de 203 răspunsuri valide, în cazul a 73 (35,96%) de autorităţi publice locale s-au organizat şedinţe în limbile minorităţilor naţionale. În contrast, în cazul a 130 (64,04%) de autorităţi nu s-au organizat şedinţe în aceste limbi. Totodată, observăm că în cazul autorităţilor publice locale cu populaţie predominant de etnie maghiară şedinţele se organizează, de regulă, în limba maghiară.

Graficul 4. Şedinţe ale Consiliului Local desfăşurate în limbi minoritare

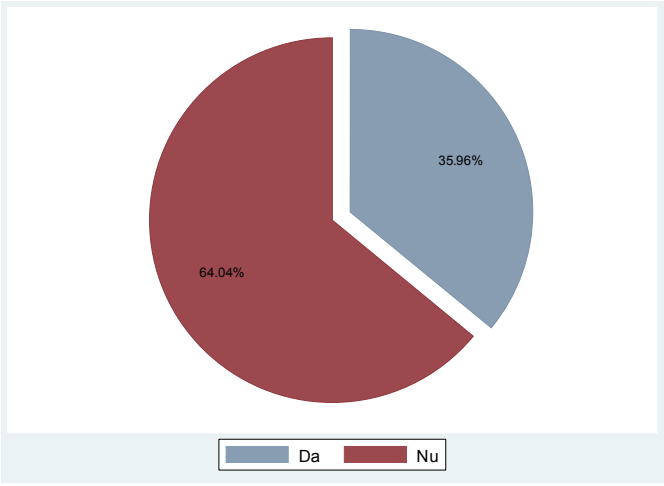

În ceea ce priveşte distribuţia şedinţelor organizate în limbile minoritare, Tabelul 9 indică faptul că acest fenomen este caracteristic în cazul a 43,57% dintre autorităţile administraţiei locale, unde vorbitorii de limba maghiară depăşesc cel puţin 20% din populaţia locală. Cum limba romani nu este inclusă în categoria limbilor care să fie utilizate în procesul administrativ local observăm că aceasta nici nu este folosită.

Tabelul 9. Şedinţe ale Consiliului Local desfăşurate în limbi minoritare, distribuţia pe limbi

	Maghiară	Altele	Romani	Total
Da	70 95,89 43,75	3 4,11 17,65	0 0,00 0,00	73 100 36,32
Nu	90 70,31 56,25	14 10.94 82.35	24 18,75 100,00	128 100 63,68
Total	160 79,60 100,00	17 8.46 100,00	24 11,94 100,00	201 100,00 100,00

Conform paragrafului 2, subparagraful g, adoptat de România pentru toate cele zece limbi menţionate în legislaţia naţională, utilizarea toponimelor în limbile minorităţilor naţionale:

g. folosirea sau adoptarea, dacă este cazul alături de denumirea în limba (-ile) oficială (-ale), a formelor tradiționale și corecte ale toponimiei în limbile regionale sau minoritare.

Prevederile referitoare la permiterea/încurajarea folosirii formelor tradiţionale şi corecte a toponimelor în limbile minoritare, alături de denumirea în limba română, au fost adoptate de România pentru toate cele zece limbi. În acest sens, chestionarul distribuit autorităţilor publice locale cuprinde o serie de întrebări privind existenţa unor inscripţii bilingve (ori plurilingve) în cazul instituţiilor şi serviciilor publice la nivelul autorităţilor publice locale în cauză. Răspunsurile obţinute sunt prezentate în detaliu în tabelul 8. Totodată, este important de reamintit faptul că utilizarea toponimelor în limbile minoritare este unul din angajamentele pe care România şi le-a asumat în ceea ce priveşte implementarea prevederilor sectiunii a III-a din Cartei în domeniul administrativ şi al serviciilor publice (prezentat în tabelul 3).

Analiza tabelului 10 indică, în primul rând, faptul că în aproape 85% din autorităţile publice locale respondente denumirile în limba minoritară a unităţii administrativ-teritoriale sunt utilizate prin afişarea şi în toponimia corectă a acestor limbi. Totuşi, observăm că acest lucru se datorează în mare parte afişării denumirilor în limba maghiară, adică 95% din cazuri, faţă de aproape 65% în cazul celorlalte limbi. Este, totodată, de notat faptul că, în aproape o treime din autorităţile publice locale cu o populaţie de cel puţin 20% roma, denumirile unităţilor administrativ teritoriale sunt afişate şi în limba romani, deşi acest lucru nu este prevăzut explicit în textul legii.

Gradul de afişare a denumirii instituţiei Primăriei şi în limbile minoritare este inferior celui de afişare a denumirii unităţii administrativ-teritoriale, adică de

74%, însă acest lucru se explică în mare parte prin neutilizarea limbii romani (afişaj doar în cazul unei singure autorităţi publice locale) şi a unei ponderi relativ mai scăzute în cazul limbii maghiare.

În cazul organelor deconcentrate de stat, evaluarea gradului de conformare cu prevederile legislative privind afişarea denumirii instituţiilor şi în limbile minoritare s-a realizat la nivelul judeţului Satu Mare. Această evaluare relevă faptul că, din cele 48 de organe deconcentrate, în cazul a 5 instituţii există astfel de inscripţii. Aceste instituţii sunt Direcţia Judeţeană de Tineret, Direcţia Generală pentru Agricultură şi Dezvoltare Durabilă, Oficiul Judeţean de Consultanţă Agricolă, Oficiul Judeţean de Cadastru şi Publicitate Imobiliară şi Casa Corpului Didactic a judeţului Satu Mare.

În cazul serviciilor publice sau de utilitate publică locală se observă diferenţe importante în ceea ce priveşte utilizarea limbilor regionale sau minoritare. Astfel, dacă în cazul secţiilor de poliţie respondenţii indică utilizarea inscripţiilor bilingve în mai puţin de 15% din cazuri, atunci în cazul instituţiile şcolare acesta este de 67%, în cazul căminelor culturale de 56%, iar în cazul unităţilor medicale de aproape 41%. Fără excepţie rata cea mai ridicată de conformare se observă în cazul autorităţilor publice locale în care limba minoritară este cea maghiară.

Tabel 10. Existenţa unor inscripţii bilingve

		Maghiară	Altele	Romani	Total
La intrarea intrarea-ieşirea unităţii administrativ-teritoriale	Da	133 88,08 95,00	11 7,28 64,71	7 4,64 31,82	151 100,00 84,36
	Nu	6 27,27 4,29	4 18,18 23,53	12 54,55 54,55	22 100,00 12,29
Instituţia Primăriei	Da	138 93,24 86,25	9 6,08 60,00	1 0,68 4,17	148 100,00 74,37
	Nu	17 45,95 10,63	3 8,11 20,00	17 45,95 70,83	37 100,00 18,59
Poliţie	Da	26 86,67% 18,18	3 10,00 20,00	1 3,33 4,17	30 100,00 16,48
	Nu	111 81,02 77,62	9 6,57 60,00	17 12,41 70,83	137 100,00 75,27
Poştă	Da	63 92,65 42,00	5 5,88 23,53	1 1,47 4,17	68 100,00 35,60
	Nu	82 75,23 54,67	11 10,09 64,71	16 14,68 66,67	109 100,00 57,07
Şcoli	Da	102 91,07 79,69	10 8,93 62,50	0 0,00 0,00	112 100,00 67,07
	Nu	21 51,22 16,41	3 7,32 18,75	17 41,46 73,91	41 100,00 24,55

Grădiniţe	Da	93 91,18 72,66	9 8,82 64,29	0 0,00 0,00	102 100,00
	Nu	29 59,18 22,66	3 6,12 21,43	17 34,69 73,91	49 100,00 29,70
Căminul cultural	Da	86 91,49 66,15	8 8,51 50,00	0 0,00 0,00	94 100,00 55,95
	Nu	32 60,38 24,62	5 9,43 31,25	16 30,19 72,73	53 100,00 31,55
Unităţi medicale	Da	65 98,48 52,42	1 1,52 6,25	0 0,00 0,00	66 100,00 40,74
	Nu	53 65,43 42,74	12 14,81 75,00	16 19,75 72,73	81 100,00 50,00

Notă: 1. Numărul total de observaţii variază de la o întrebare la alta ca urmare a numărului de răspunsuri valide obţinute pentru fiecare întrebare în parte. 2. Prima cifră reprezintă numărul observaţiilor, a doua este procentul pe rând, iar al treilea număr este procentul pe coloană. În cazul în care procentele pe coloană nu se subsumează la 100%, acestea reprezintă cazuri în care nu există astfel de insituţii, ori situaţii de lipsă răspuns.

Concluzii

Din interviurile realizate cu reprezentanţii autorităţilor publice locale reiese că adoptarea prevederilor referitoare la utilizarea limbilor minoritare la nivelul autorităţilor locale este, în general, percepută ca un proces benefic care ajută considerabil actul de guvernare locală prin facilitarea relaţiei dintre cetăţeni şi autorităţi locale. Totuşi, unii respondenţi au identificat şi o serie de obstacole în ceea ce priveşte implementarea prevederilor în cauză. Principalul motiv invocat pentru neconformarea cu prevederile legii se referă la capacitatea redusă a autorităţii locale de a oferi servicii publice în mai multe limbi.

Din interviurile realizate reiese că există un cadru legal care să reglementeze modalităţile de monitorizare ca funcţionarii publici care asigură relaţia cu cetățenii să folosească limbile minoritare în raporturile lor cu persoanele cărora li se adreseaza. Totuşi, capacitatea adesea limitată a autorităţilor locale de a asigura organizarea serviciilor publice locale şi de interes comunitar din cauza lipsei resurselor relevă o problemă fundamentală care grevează asupra sustenabilității unor autorităţi locale, precum şi a posibilităţii organizării serviciilor în mai multe limbi.

Cadrul legal prevede explicit prevederi referitoare la asigurarea condiţiilor ca vorbitorii de limbi minoritare să poată prezenta cereri orale sau scrise şi să primească răspunsuri în aceste limbi. Însă, interviurile cu reprezentanţii Instituţiei Prefectului relevă faptul că aceste instituţii rareori verifică gradul de conformare cu aceste prevederi. Această stare de fapt este explicată atât de reprezentanţii autorităţilor locale, cât şi cei ai Instituţiei Prefectul prin interesul scăzut din partea cetăţenilor de a comunica cu autorităţile locale în limbi

minoritare, cât şi a capacităţii limitate a autorităţilor locale de a susţine astfel de servicii.

Se observă că, deşi posibilitatea publicării de către autorităţile regionale a textelor oficiale şi în limbile regionale sau minoritare este garantată de lege, totuşi autorităţile locale se confruntă cu o serie de probleme cu privire la implementarea acestor prevederi. Reprezentanţii autorităţilor au invocat volumul excesiv de mare de materiale necesar a fi traduse, precum şi lipsa personalul specializat necesar pentru realizarea acestor traduceri. Mai mult, în unele cazuri s-a menţionat ca factor negativ lipsa cunoştinţelor de limbă din partea grupurilor etnice minoritare.

Greutăţile întâpinate în asigurarea traducerii textelor oficiale afectează publicarea textelor oficiale şi în limbile minoritare. Cu toate acestea, reprezentanţii autorităţilor locale au menţionat, atât, traducerea, cât şi publicarea textelor oficiale locale ca fiind de importanţă generală.

Folosirea de către autorităţile locale a limbilor minoritare în ședințele de Consiliu Local a devenit o practică curentă într-un număr semnificativ de autorităţi locale. Interviurile, de asemenea, relevă că utilizarea mai multor limbi într-un număr considerabil de autorităţi locale se desfăşoară după înţelegerea prealabilă a consilierilor. Totuşi, se observă că există şi autorităţi locale în care utilizarea limbilor minorităţilor lasă de dorit.

Folosirea sau adoptarea, daca este cazul alături de denumirea în limba oficială, a formelor tradiţionale şi corecte ale toponimiei în limbile minoritare este reglementată de lege. Însă, aplicarea acestor prevederi a întâmpinat greutăţi din cauza conotaţiilor istorice ale diferitelor denumiri în diferite perioade istorice.

Interviurile realizate cu reprezentanţii prefecturilor relevă faptul că în privinţa responsabilităţii privind monitorizarea ca limbile minoritare să fie folosite în cadrul serviciilor publice există cazuri în care se realizează, dar nu în mod sistematic şi urmărind creşterea gradului de aplicare a prevederilor Cartei.

În concluzie, pe baza răspunsurilor oferite chestionarului transmis de CRDE şi a solicitării de interviuri faţă-în-faţă de către reprezentanţii a aproximativ 250 de autorităţi publice locale, putem spune că ratificarea și intrarea în vigoare în România a prevederilor Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare este percepută ca un pas important pentru susţinerea procesului de descentralizare şi de întărire a actului de guvernare locală. Mai mult, respondenţii, în unanimitate, au susţinut ideea beneficiului legii pentru îmbunătăţirea comunicării formale şi informale cu cetăţenii, precum şi a implicării acestora în susţinerea activităţilor autorităţilor publice locale. Totodată, s-au identificat şi o serie de limitări la nivelul capacităţii autorităţilor publice locale de a organiza o parte din servicii în mai multe limbi, însă în majoritatea cazurilor s-a indicat realizarea unor situaţii de compromis în ceea ce priveşte aplicarea prevederilor în cauză. Alături de limite legate de capacitatea şi disponibilitatea resurselor umane, lipsa de cunoaştere în multe cazuri a Cartei şi a prevederilor acesteia, precum şi înţelegerea prevederilor Cartei în termeni de „drepturi” – prin urmare, acolo unde accesul la servicii este

asigurat prin cunoaşterea limbii majoritare, aplicarea prevederilor Cartei nu mai este necesară – are consecinţe asupra gradului de utilizare a limbilor minoritare în relaţie cu autorităţile publice.

Recomandări

Evaluarea implementării Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare de către România în domeniul autorităţilor administrative şi serviciilor publice relevă o serie de probleme, atât la nivelul cadrului legislativ autohton, cât şi a modului în care aceste prevederi sunt aplicate la nivelul autorităţilor publice locale. Cu toate acestea, analiza răspunsurilor oferite de reprezentanţii autorităţilor publice locale indică posibilitatea adoptării unor măsuri complementare în vederea îmbunătăţirii cadrului legislativ, precum şi susţinerea implementării prevederilor deja incluse în norma juridică din România. Astfel, în cele ce urmează vom discuta recomandări privind modificări ale cadrului normativ şi a metodologiei de aplicare ale unor prevederi deja adoptate.

Posibile măsuri complementare celor curent stipulate în legislaţia națională, în vederea îmbunătăţirii gradului de satisfacere a angajamentelor asumate de România, includ:

- Înzestrarea unor instituţii publice specializate, de exemplu Instituția Prefectului, cu atribuţii de tip suport pentru susţinerea autorităţilor publice locale în aplicarea prevederilor referitoare la utilizarea limbilor regionale sau minoritare. De exemplu, adoptarea unor norme comune pentru fiecare limbă în ceea ce priveşte traducerea termenilor specifici actului guvernării locale. Aceasta poate fi susţinută de **dezvoltarea unei baze de date electronice cu texte oficiale ale diferitelor autorităţi publice locale în cazul cărora se aplică prevederile utilizării limbilor minoritare**.

- Adoptarea de măsuri complementare celor existente, în vederea extinderii gradului de cuprindere a populaţiei vorbitoare de limbi minoritare. O astfel de măsură este **utilizarea de formulare bilingve sau trilingve în cazul acelor autorităţi publice locale în care ponderea populaţiei vorbitoare de limbi regionale sau minoritate depăşeşte 10%**.

- Adoptarea de măsuri pentru **asigurarea comunicării autorităţilor publice locale şi în limbile minoritare în cazul în care ponderea populaţiei vorbitoare depăşeşte 10%**. De exemplu, autorităţile pot publica anunţuri de interes public în aceste limbi.

- **Acordarea unui statut special limbii romani, astfel încât aceasta să fie inclusă în lista limbilor în cazul cărora se aplică partea a III-a a Cartei**, inclusiv referitor la domeniul autorităţilor administrative şi

serviciile publice. Acest lucru este justificat de faptul că limba romani este cea de a doua limbă minoritară din România şi că există un număr de 65 de autorităţi publice locale în care utilizarea acesteia s-ar justifica conform reglementărilor în vigoare.

- Se impune **clarificarea principiilor de funcţionare, precum şi a standardelor minimale de utilizare a limbilor minoritare în cazul asociaţiilor de cooperare intercomunitară**, ca forme de asociere ale autorităţilor publice locale din România.

Surse de informare şi documentare utilizate

Surse de informare:

Recensământul populaţiei, la http://www.recensamant.ro/ (accesat la 05.07.2009)

Interviuri realizate cu reprezentanţi ai:

1. Localitatea Cetatea de Baltă, jud. Alba
2. Localitatea Izvorul Crişului, jud. Bihor
3. Localitatea Suplacu de Barcău, jud. Bihor
4. Prefectura Bihor
5. Prefectura Brăila
6. Localitatea Caraşova, jud. Caraş-Severin
7. Localitatea Pojejena, jud. Caraş-Severin
8. Localitatea Feleacu, jud. Cluj
9. Prefectura Cluj
10. Localitatea Ghindăreşti, jud. Constanţa
11. Localitatea Zagon, jud. Covasna
12. Prefectura Mureş
13. Localitatea Crăciuneşti, jud. Mureş
14. Localitatea Petreşti, jud. Satu-Mare
15. Prefectura Satu-Mare
16. Localitatea Dudeştii-Vechi, jud. Timiş
17. Prefectura Timiş
18. Localitatea Carcaliu, jud. Tulcea
19. Localitatea Izvoarele, jud. Tulcea

Anexa 1. Chestionar aplicat autorităţilor locale

Chestionar

Instrucţiuni de completare a chestionarului:

Întrebările de la 1 la 4: se completează informaţia cerută în spaţiile libere în cuvinte.

La î**ntrebarea 2,** dacă nu există localităţi aparţinătoare, în spaţiile libere nu se completează nimic.

La **intrebarea 4**, se completează corespunzător cu numărul minorităţilor naţionale, existente în localitate.

Intrebarile de 5 la 13: se completează în tabel prin bifarea variantei de răspuns corespunzătoare situaţiei localităţii. Pentru fiecare linie a fiecărui tabel se poate completa numai **o singură variantă** de răspuns.

Intrebarile de la 14 la 28: se completează prin încercuirea codului variantei de răspuns corecte. Spre exemplu:

1. Da 2. Nu

sau …

2 Nu există în Primărie personal care cunoaşte limba minorităţii.

… acolo unde există spaţii libere se completează informaţia cerută în cuvinte.

Intrebarile 29 si 30: se completează în tabel prin bifarea variantei de răspuns corespunzătoare situaţiei localităţii.

La î**ntrebarea 29**, pentru fiecare linie a tabelului **pot fi bifate**, **dacă este cazul**, una, două sau toate cele trei variante de raspuns.

1. Denumirea unităţii administrativ-teritoriale/localităţii: .....

2. Localităţile aparţinătoare (dacă e cazul)

A.....
B.....
C.....
D.....
E.....

3. Judeţul.....

4. Minorităţile etnice din unitatea administrativ-teritorială

a. ……. reprezintă cât la sută din totalul populaţiei: ……. %
b. ……. reprezintă cât la sută din totalul populaţiei: ……. %
c. ……. reprezintă cât la sută din totalul populaţiei: ……. %
d. ……. reprezintă cât la sută din totalul populaţiei: ……. %
e. ……. reprezintă cât la sută din totalul populaţiei: ……. %

5. Există inscripţii bilingve cu denumirea localităţii la intrarea-ieşirea din .....?			
	Da, există inscripţie bilingvă	Nu, nu există inscripţie bilingvă	Nu se aplică, deoarece proporţia minorităţii nu depăşeşte 20%
Unitatea administrativ-teritorială			
Localitatea aparţinătoare A. (vezi întrebarea 2)			
Localitatea aparţinătoare B. (vezi întrebarea 2)			
Localitatea aparţinătoare C. (vezi întrebarea 2)			
Localitatea aparţinătoare D. (vezi întrebarea 2)			
Localitatea aparţinătoare E. (vezi întrebarea 2)			

Există în localitate inscripţii bilingve cu denumirea .....?				
	Da, există inscripţie bilingvă	Nu, nu există inscripţie bilingvă	Nu există in localitate instituţia respectivă	Nu se aplică legislaţia, deoarece proporţia minorităţii nu depăşeşte 20%
6. Primăriei				
7. Poliţiei				
8. Poştei				
9. Liceului/ liceelor				

10. Există inscripţii bilingve cu denumirea grădiniţei/grădiniţelor în .....?				
	Da, există inscripţie bilingvă	Nu, nu există inscripţie bilingvă	Nu există in localitate instituţia respectivă	Nu se aplică legislaţia, deoarece proporţia minorităţii nu depăşeşte 20%
Unitatea administrativ-teritorială				
Localitatea aparţinătoare A. (vezi întrebarea 2)				
Localitatea aparţinătoare B. (vezi întrebarea 2)				
Localitatea aparţinătoare C. (vezi întrebarea 2)				
Localitatea aparţinătoare D. (vezi întrebarea 2)				
Localitatea aparţinătoare E. (vezi întrebarea 2)				

11. Există inscripţii bilingve cu denumirea şcolii sau şcolilor generale în .....?

	Da, există inscripţie bilingvă	Nu, nu există inscripţie bilingvă	Nu există in localitate instituţia respectivă	Nu se aplică legislaţia, deoarece proporţia minorităţii nu depăşeşte 20%
Unitatea administrativ-teritorială				
Localitatea aparţinătoare A. (vezi întrebarea 2)				
Localitatea aparţinătoare B. (vezi întrebarea 2)				
Localitatea aparţinătoare C. (vezi întrebarea 2)				
Localitatea aparţinătoare D. (vezi întrebarea 2)				
Localitatea aparţinătoare E. (vezi întrebarea 2)				

12. Există inscripţii bilingve cu denumirea Căminului Cultural în .....?				
	Da, există inscripţie bilingvă	Nu, nu există inscripţie bilingvă	Nu există in localitate instituţia respectivă	Nu se aplică legislaţia, deoarece proporţia minorităţii nu depăşeşte 20%
Unitatea administrativ-teritorială				
Localitatea aparţinătoare A. (vezi întrebarea 2)				
Localitatea aparţinătoare B. (vezi întrebarea 2)				
Localitatea aparţinătoare C. (vezi întrebarea 2)				
Localitatea aparţinătoare D. (vezi întrebarea 2)				
Localitatea aparţinătoare E. (vezi întrebarea 2)				

13. Există inscripţii bilingve cu denumirea unităţii/unităţilor medicale (dispensarului) în .....?				
	Da, există inscripţie bilingvă	Nu, nu există inscripţie bilingvă	Nu există in localitate instituţia respectivă	Nu se aplică legislaţia, deoarece proporţia minorităţii nu depăşeşte 20%
Unitatea administrative-teritorială				
Localitatea aparţinătoare A. (vezi întrebarea 2)				
Localitatea aparţinătoare B. (vezi întrebarea 2)				

Localitatea aparţinătoare C. (vezi întrebarea 2)				
Localitatea aparţinătoare D. (vezi întrebarea 2)				
Localitatea aparţinătoare E. (vezi întrebarea 2)				

14. Există în administrarea Primăriei alte locuri a căror denumire să fie inscripţionată bilingv (de exemplu, pieţe)?

1. Da ↓ 2. Nu

14.1 Dacă da, care sunt acestea?

a .....
b.....
c.....
d.....
e.....

15. Primăria, în relaţie cu cetăţenii, oferă posibilitatea acestora de a adresa cereri orale în limba minorităţii?

1. Da ↓

15.1 Dacă da, atunci câte astfel de cereri au existat în anul anterior

2. Nu ↓

15.2 Dacă nu, atunci care este motivul pentru care acest lucru nu se întâmplă?

1. Nu este cazul, deoarece proporţia minorităţii la nivelul localităţii nu depăşeşte 20%.
2. Nu există în Primărie personal care cunoaşte limba minorităţii.
3. Nu oferă fiindcă nu au existat solicitări în acest sens până în prezent.
4. Altă motivaţie:

……

16. Primăria, în relaţie cu cetăţenii, oferă posibilitatea acestora de a adresa cereri scrise în limba minorităţii?

1. Da ↓

16.1 Dacă da, atunci câte astfel de cereri au existat în anul anterior?

……

2. Nu ↓

16.2 Dacă nu, atunci care este motivul pentru care acest lucru nu se întâmplă?

1. Nu este cazul, deoarece proporţia minorităţii la nivelul localităţii nu depăşeşte 20%.
2. Nu există în Primărie personal care cunoaşte limba minorităţii.
3. Nu oferă fiindcă nu au existat solicitări în acest sens până în prezent.
4. Altă motivaţie:

……..

17. Primăria oferă posibilitatea oficierii căsătoriei şi în limba minorităţii?

1. Da ↓

16.1 Dacă da, atunci câte astfel

2. Nu ↓

16.2 Dacă nu, atunci care este motivul pentru care acest lucru nu se întâmplă?

de cereri au existat în anul anterior?

……

1. Nu este cazul, deoarece proporţia minorităţii la nivelul localităţii nu depăşeşte 20%.
2. Nu există în Primărie personal care cunoaşte limba minorităţii.
3. Nu oferă fiindcă nu au existat solicitări în acest sens până în prezent.
4. Altă motivaţie:

……..

18. Care este numărul consilierilor din cadrul Consiliului Local?

Număr: …

19. Care este numărul consilierilor aparţinând minorităţii etnice din cadrul Consiliului Local ?

Număr: …

20. Anul trecut, au existat cazuri în care şedinţa Consiliului Local a fost ţinută în limba maternă a minorităţii?

1. Da ↓

20.1 Dacă da, atunci câte astfel de şedinţe au fost în anul anterior?

2. Nu ↓

20.2 Dacă nu, atunci care este motivul pentru care acest lucru nu se întâmplă?

1. Nu este cazul, deoarece proporţia consilierilor locali aparţinând minorităţii nu depăşeşte o treime
2. Nu au existat solicitări în acest sens până în prezent din partea consilierilor locali.
3. Altă motivaţie:

……..

21. Primăria publică ordinea de zi a şedinţelor Consiliului Local în limba minorităţii?

1. Da ↓

20.1 Dacă da la 21, câte din anunţuri incluzând ordinea de zi a şedinţelor sunt publicate şi în limba minorităţii?

a. toate
b. majoritatea
c. cele relevante, conform criteriului următor:
....

2. Nu ↓

20.2 Dacă nu, atunci care este motivul pentru care acest lucru nu se întâmplă?

1. Nu este cazul, deoarece proporţia minorităţii la nivelul localităţii nu depăşeşte 20%.
2. Nu există în primărie personal care cunoaşte limba minorităţii.
3. Altă motivaţie:

…… ……

22. Primăria are posibilitatea de a publica hotărârile cu caracter individual în limba minorităţii?

1. Da ↓

22.1 Dacă da, atunci câte astfel de situaţii au fost în anul anterior?

2. Nu ↓

22.2 Dacă nu, atunci care este motivul pentru care acest lucru nu se întâmplă?

1. Nu este cazul, deoarece proporţia minorităţii la nivelul localităţii nu depăşeşte 20%.
2. Nu există în Primărie personal care cunoaşte limba minorităţii.
3. Nu oferă fiindcă nu au existat solicitări în acest sens până în prezent.
4. Altă motivaţie:

……

23. Primăria are posibilitatea de a publica hotărârile Consiliului Local în limba minorităţii?

1. Da

↓

23.1 Care sunt hotărârile Consiliului Local care se publică în limba minorităţii?

a. toate hotărârile
b. majoritatea hotărârilor
c. cele relevante, conform criteriului următor:
.....
.....
.....
.....

2. Nu

↓

23.2 Dacă nu, atunci care este motivul pentru care acest lucru nu se întâmplă?

1. Nu este cazul, deoarece proporţia minorităţii la nivelul localităţii nu depăşeşte 20%.
2. Nu există în Primărie personal care cunoaşte limba minorităţii.
3. Nu oferă fiindcă nu au existat solicitări în acest sens până în prezent.
4. Altă motivaţie:
……
……

24. Primăria publică anunţurile de interes public în limba minorităţii?

1. Da

↓

24.1 Dacă da, care sunt mijloacele prin care sunt transmise publicului?

a. ……

b. ……

c. ……

d. ……

24.1.2 Dacă da la 24, câte din anunţuri sunt publicate în limba minorităţii?

d. toate
e. majoritatea
f. cele relevante, conform criteriului următor:
.....
.....
.....

2. Nu

↓

24.2 Dacă nu, atunci care este motivul pentru care acest lucru nu se întâmplă?

1. Nu este cazul, deoarece proporţia minorităţii la nivelul localităţii nu depăşeşte 20%.
2. Nu există în Primărie personal care cunoaşte limba minorităţii.
3. Nu au existat solicitări în acest sens până în prezent.
4. Altă motivaţie:
……
……
……
.

25. Trimiteţi spre publicare anunţurile de utilitate publică ale instituţiei dvs. (licitaţii, evenimente speciale etc.) şi către organe media de altă limbă decât limba română?

1. Da 2. Nu

↓

25.1 Dacă da, vă rugăm menţionaţi numele publicaţiei/postului de radio/TV.

a. ……
b. ……
c. ……
d. ……

26. Primăria are ziar local?

1. Da 2. Nu

↓

26.1 Dacă, da în ce limbi este publicat?

a. ……
b. ……

c. ……
d. ……

27. Primăria are website?

1. Da 2. Nu

↓

27.1 Dacă da, în ce limbi este realizat?

a.	Limba română	1. da	2. nu
b.	Limba minorităţii	1. da	2. nu
c.	Limba engleză	1. da	2. nu
d.	Altă limbă, care anume:		

28. Există altă situaţie faţă de cele enumerate mai sus în care Primăria dvs. oferă servicii cetăţenilor în limba minorităţii? Vă rugam să le enumeraţi:

a. ……
b. ……
c. ……
d. ……

29. Câte publicaţii în limba unei minorităţi naţionale au fost finanţate anual de la bugetul local în ultimii 3 ani?

	2006	2007	2008
1. Cărţi			
2. Reviste/periodice			
3. Ziare			
4. Posturi/emisiuni radio			
5. Posturi/emisiuni TV			
6. Publicaţii on-line			

30. Câte instituţii media cu acoperire locală sau regională şi apariţie într-o limbă minoritară funcţionează în localitatea dvs.?

1. Edituri	
2. Reviste/periodice	
3. Ziare	
4. Posturi/emisiuni radio	
5. Posturi/emisiuni TV	
6. Publicaţii on-line	

Vă mulţumim!

Anexa 2. Ghid interviu reprezentanți Instituția Prefectului

GHID DE INTERVIU

Prefecturi

Bună dimineaţa / bună ziua /bună seara, mă numesc ..... şi sunt operator de interviu la CENTRUL DE RESURSE PENTRU DIVERSITATE ETNOCULTURALA, CLUJ-NAPOCA, ROMÂNIA. Pentru a păstra autenticitatea informaţiilor, vă propun înregistrarea acestei conversaţii, fără ca aceasta să fie publicată în această formă.

INSTRUCŢIUNI

Acolo unde reprezentul prefecturii nu a auzit de Carta si nu pare sa stie despre ce e vorba, înlocuiti de la intrebarea 2 încolo - **ratificarea Cartei**- cu - „**prevederile legislaţiei privind utilizarea limbilor minoritare la nivel local**"- . Ne intereseaza ce a aparut nou în ultimul an.

Contact:
Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală
400305 Cluj-Napoca, Str. Ţebei 21, România
Tel: 0264-420490, Fax: 0264-420491
E-mail: info@edrc.ro
www.edrc.ro

I. Prefectură

1. În ultimele şase luni, cât de des v-aţi confruntat cu probleme legate de implementarea prevederilor Cartei europene a limbilor minoritare în cadrul activităţilor Dvs. zilnice din Prefectură?

   Dacă nicio astfel de situaţie nu a existant continuaţi cu întrebarea 2.
   Dacă cel puţin odată, atunci întrebaţi:
   Care a(u) fost instanţa(ele) respective?

2. Ce schimbări de natură organizaţională, procedurală sau de altă natură au avut la nivelul instituţiei Dvs. ca urmare a ratificării de către România, prin adoptarea Legii nr. 282 din octombrie 2007, a Cartei europene a limbilor minoritare?

   Dacă nicio astfel de instanţă nu a existat continuaţi cu întrebarea 3.
   Dacă cel puţin o instanţă a fost identificată, atunci întrebaţi:

   2.a. Care sunt acele proceduri prin care instituţia Dvs. garantează respectarea prevederilor Cartei referitoare la posibilitatea utilizării limbilor minoritare în relaţiile cu autorităţile administrative şi servicii publice?

   2.b. Care sunt principalele obstacole întâmpinate de instituţia Dvs. în calitate de garant al respectării legii în ceea ce priveşte prevederile Cartei europene a limbilor minoritare?

   2.c. În ce măsură calitatea procesuală activă (posibilitatea de a arbitra situaţii de încălcare a dreptului cetăţeanului de a folosi lb maternă de către autorităţile publice locale) facilitează implementarea prevederilor Cartei?

   2.d. Care sunt textelor oficiale ale instituţiei Dvs. publicate şi în limbile minoritare conform prevederilor legii?
   Dacă acestea nu sunt publicate în limbile respective, care consideraţi că este motivul principal?

II. Autorităţile publice locale

3. Care este situaţia utilizării inscripţiilor bilingve în cazul autorităţilor publice locale în judeţului Dvs.?

4. Care este situaţia utilizării limbilor minoritare cu referire la prezentarea cererilor orale sau scrise în relaţiile cu autorităţile publice locale?

5. Cât de util consideraţi că este pentru vorbitorii de limbi minoritare dreptul de a prezenta cereri orale sau scrise în limba maternă în relaţiile lor cu Primăria?

6. Cît de realizabile sunt în practică aceste drepturi?

7. În general, cât de utilă este publicarea de către autorităţile publice locale a textelor oficiale şi în limbile minoritare?

   7. a În ce măsură sunt aceste documente publicate în aceste limbi?

8. În ce măsură vorbitorii de limbi minoritare pot să anexeze cererilor înaintate Primăriei documente redactate în limba maternă (dacă e nevoie exemplu, contract de vânzare-cumpărare a unui teren)?

   Dacă într-o măsură redusă, atunci care sunt principalele motive?

9. În ce măsură autorităţile publice locale folosesc limbile minoritare în dezbaterile din Consiliile locale?

10. În general, care sunt principalele obstacole întâmpinate de autorităţile publice locale în implementarea prevederilor Cartei referitoare la utilizarea limbilor minoritare în raporturile cu cetăţenii vorbitori ai acestor limbi?

III. Organe deconcentrate

11. Care este situaţia utilizării inscripţiilor bilingve în cazul furnizorilor de servicii publice (organe deconcentrate de stat) în judeţul Dvs.?

12. Care este situaţia utilizării limbilor minoritare pentru a prezenta cereri orale sau scrise în relaţiile lor cu organele deconcentrate?

13. Cât de util consideraţi că este pentru vorbitorii de limbi minoritare dreptul de a prezenta cereri orale sau scrise în limba maternă în relaţiile lor cu organele deconcentrate?

14. Cît de realizabile sunt în practică aceste drepturi?

15. În ce măsură vorbitorii de limbi minoritare pot să anexeze cererilor înaintate organelor deconcentrate documente redactate în limba maternă (dacă e nevoie exemplu, contract de vânzare-cumpărare a unui teren)?

16. În general, cât de utilă consideraţi publicarea de către organele deconcentrate a textelor oficiale şi în limbile minoritare?

    16. a În ce măsură sunt aceste documente publicate în aceste limbi?

17. În general, care sunt principalele obstacole întâmpinate de furnizorii de servicii publice (organe deconcentrate de stat) în implementarea prevederilor Cartei referitoare la utilizarea limbilor minoritare în raporturile cu cetăţenii vorbitori ai acestor limbi?

Anexa 3. Ghid interviu reprezentanţi autorităţi publice locale

GHID DE INTERVIU

(administraţia publică)
Primării

Bună dimineaţa / bună ziua /bună seara, mă numesc ..... şi sunt operator de interviu la CENTRUL DE RESURSE PENTRU DIVERSITATE ETNOCULTURALA, CLUJ-NAPOCA, ROMÂNIA. Pentru a păstra autenticitatea informaţiilor, vă propun înregistrarea acestei conversaţii, fără ca aceasta să fie publicată în această formă.

INSTRUCŢIUNI

Acolo unde primarul nu a auzit de Carta si nu pare sa stie despre ce e vorba, inlocuiti de la intrebarea 3 incolo **ratificarea Cartei** cu „**prevederile legislaţiei privind utilizarea limbilor minoritare la nivel local**" . Ne intereseaza ce a aparut nou în ultimul an.

Când se face referire la limbi minoritare/maternă în text, înlocuiţi cu limba relevantă în cazul dvs.

Contact:
Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală
400305 Cluj-Napoca, Str. Ţebei 21, România
Tel: 0264-420490, Fax: 0264-420491
E-mail: info@edrc.ro
www.edrc.ro

1. În ce măsură au existat schimbări semnificative în componenţa etnică a comunei dumneavoastră de la ultimul recensământ încoace ?

   Dacă nu ştie să răspundă, se întreabă dacă există cineva în primărie care are astfel de date, sau dacă se adună astfel de date între recensăminte.
   Dacă raspunsul este că nu sunt schimbări, se merge la întrebarea 2.
   Dacă răspunsul este că sunt schimbări, se întreabă: Cum sunt folosite aceste date în aplicarea legislaţiei ? (a prevederilor lingvistice)

2. Cât de frecvent v-aţi confruntat în ultimul an cu aspecte legate de implementarea prevederilor Cartei europene a limbilor minoritare?

   Dacă nicio astfel de situaţie nu a existat continuaţi cu întrebarea 3.
   Dacă cel puţin odată, atunci întrebaţi:
   Care a(u) fost instanţa(ele) respective?

3. Ce schimbări de natură organizaţională, procedurală sau de altă natură au avut la nivelul instituţiei Dvs. ca urmare a ratificării de către România, prin adoptarea Legii nr. 282 din octombrie 2007, a Cartei europene a limbilor minoritare?

   Dacă nicio astfel de instanţă nu a existant continuaţi cu întrebarea 4.
   Dacă cel puţin o instanţă a fost identificată, atunci întrebaţi:
   3.a. Care sunt acele proceduri prin care instituţia Dvs. implementează prevederile Cartei referitoare la posibilitatea utilizării limbilor minoritare în relaţiile cu cetăţenii?
   3.b. Care sunt textele oficiale ale instituţiei Dvs. publicate şi în limbile minoritare conform prevederilor legii? Dacă acestea nu sunt publicate în limbile respective, cafre considieraţi că sunt motivele principale?

4. Cât de util consideraţi că este pentru vorbitorii de limbi minoritare dreptul de a prezenta cereri orale sau scrise în limba maternă în relaţiile lor cu Primăria?

5. Cît de realizabile sunt în practică aceste drepturi?

6. În general, cât de utilă consideraţi că este/ ar fi publicarea textelor oficiale ale instituţiei Dvs. şi în limbile minoritare?

7. Ce alte documente consideraţi că ar trebui publicate în aceste limbi?

8. În ce măsură vorbitorii de limbi minoritare pot să anexeze cererilor înaintate Primăriei documente redactate în limba maternă (dacă e nevoie exemplu, contract de vânzare-cumpărare a unui teren)?

Dacă într-o măsură redusă, atunci care sunt principalele motive?

9. Cât de util este dreptul de a folosi limba maternă în dezbaterile Consiliului Local din localitatea Dvs.?

10. Care sunt principalele obstacole întâmpinate de autorităţile publice locale în implementarea acestor prevederi lingvistice?

11. Prin ce modalităţi aţi încercat să depăsit aceste obstacole?

Raport realizat în cadrul proiectului
“Monitorizarea implementării Cartei europene a limbilor minoritare sau regionale”

Programul Phare 2006 Consolidarea Societăţii Civile în România
Material editat de Fundaţia Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală

SEPTEMBRIE 2009

Conţinutul acestui material nu reprezintă în mod necesar
poziţia oficială a Uniunii Europene

Pentru informatii si eventuale reclamatii referitoare la proiectul PHARE:
cfcu.phare@mfinante.ro